

ВСЕСВИТ

✓

110146

1934

На обкладинці — делегатка піонерського зльоту; піонерка киргівка (фото Б. Зелінгера)

№ 32
18-го серпня
1929 року

ВСЕСВІТ

ХАРКІВ,
вулиця Карла
Лібкнехта, № 11

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

АМЕРИКАНСЬКІ ТУРИСТИ В СРСР

ф. то А. Орлівча

Цими днями до Харкова завітали американські туристи, що зробили подорож по СРСР. До приїзду до Харкова американські туристи відвідали низку міст, а саме Москву, Ленінград, Нижній Новгород, Казань, Самару, Саратов, Сталінград, Грозний, Кисловодськ, Залізноводськ, Мінеральні Води, Владикавказ, Тифліс, Ростов н/Д, Макіївку, Сталіне. Були і на Дніпрельстані, звідки й прибули до столиці Радянської України.

До складу делегації входять 85 чол., представників різних промислових, торговельних і фінансових організацій, журналісти тощо. Делегація туристів ставила собі за мету ознайомитися з культурно-господарським життям Радянського Союзу, з життям і побутом СРСР.

В Харкові американські туристи відвідали Будинок Держпромисловости, що їх вразив своєю архітектурною констукцією.

— Цей будинок відрізняється від американських хмароскрябів легкістю своєї конструкції та архітектури. В ньому відбивається велика ідея, що її міг породити великий творчий підйом мас,—так розповідали американці про свої враження.

Американські гості відвідали також і Укрдержплан, де член президії Укрдержплану т. Лісін ознайомив туристів з основами української економіки, станом окремих галузів народного господарства, з 5-тирічними планами розвитку господарського життя країни тощо. В своїх запитаннях делегати особливо цікавилися станом і перспективами хемічної та цукрової промисловости, важкою індустрією та інш.

В той же день делегація відвідала т-во культзв'язку з закордоном, де було влаштовано зустріч американських туристів з журналістами столиці. Американських гостей вітав т. в. о. голови ВТКЗ т. Кулик, що ознайомив їх з культурним життям України, з завданнями т-ва культзв'язку, з розвитком видавничої справи та інше. Для американських туристів ВТКЗ влаштувало невеличку виставку, що характеризує видавничу справу на Україні, а крім того, представники окремих газет і видавництв охоче відповідали на всі запитання туристів сприводу окремих моментів, що цікавили делегатів. Так, американські туристи цікавилися станом робелькорівського руху, як преса використовує робелькорівські листи, чи були випадки притягнення до відповідальности осіб, викритих робелькорами тощо.

Американські делегати в т-ві культзв'язку з закордоном, ліворуч—загальна група американських туристів з представниками преси Харкова

Деякі делегати цікавилися питаннями боротьби з неписьменністю на Україні; повідомлення про план остаточної ліквідації неписьменности протягом найближчих років було зустрінуто оплесками членів делегації.

— Такого темпу ліквідації неписьменности не знають ПАСШ,—говорили делегати.

Два члени делегації—віде-директор „Чейз-нейшюналь-банку“ гр. Геннон та віде-директор фірми „Вестінггауз“ гр. Беннет відвідали керівника Всеукраїнської контори Держбанку т. Певзнера, що ознайомив їх з умовами фінансування промисловости і взагалі народного господарства за радянських умов. Делегати особливо цікавилися питанням про єдиний фінансовий план, що провадиться нині на Україні.

Г. А.

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА

ЯК ВМИРАЛИ ОЛЕКСИ І ДМИТРИ

Уривок з роману

Роман виявляє ті манівці, що ними пішла українська інтелігенція й частина селянства за бурхливих років Жовтневої революції; побудовано його на фактичному матеріалі — спогадах учасників подій 1917—1920 р.р. Вміщений тут уривок подає фактичний епізод, що трапився в березні 1920 р., коли петлюрівці розстріляли один з полків, що хотів передатись на бік червоних.

Ешелони республіканського полку „імени головного отамана Петлюри“ довгий час стояли на станції Звенигородка, наче про них забули.

Повзли один по одному, проходили із звільненої від Григорівських банд Знаменки ешелони й господарські частини запорізької дивізії, простуючи на Тальне, Христинівку, пропливали слабо освітлені недогарками свічок теплушки і, довгі зимові ночі дзвеніли співами веселих запорожців.

„Ой, яблочко, та й українськеє“

„Будуть їсти тебе морди свинські!...“

зухвало виплескувалося з напіврозчинених дверей теплушок на адресу більшовиків, що майже наступали на п'яти уенерівським героям. А з задніх теплушок, наче спростовуючи, доганяв новий варіант „яблущка“:

„Ой, яблочко поки-тилося...“

„Більшовицькая власть навалилася...“

Сходило сонце, був день клопотливий, гамірний. І знов падали ночі. А петлюрівці стояли. В одній теплушці на нарах сиділи два земляки-полтавці і журилися:

— Слухай, Митро, треба щось думати... Дивись бо, знов поженуть далі...

— Треба раніш було думати, — сумно відповів Митро. — Казали добрі люди не ходити з цими довгохвостими, не доведуть вони до пуття... На те й вишло... Он Савко Демидів, Хведько Головатий знов же Хведь Вакулихін кликали ж—ходім, хлопці, до більшовиків, там, мовляв, наша правда... Не пішли.

І Митро зітхнув і опустив голову на груди.

Його приятель сидів, замислено колупаючи підошву чобота, скрививши обличчя і його нижня одвисла губа нагадувала малу скривджену дитину, що ось-ось заплаче. Залишивши колупатися в чоботі, він наче про себе сказав:

— Краще вдома було переховатися. В нас у клуні можна було б. А мати поночі б їсти носили... Та й як що, можна було б у лісі деякий час перебути...

До вагону увійшов немолодий високий бунчужний Домашенко і, пильно озирнувши теплушку, побачив козаків:

— А де решта хлопців?

Відповів Митро:

— Мабуть по інших теплушках у карти гуляють...

— А ви чом журитесь? Стару бабу поховали? Дарма, на наш вік і молодих бабів знайдеться.

Ойидва козаки журливо подивилися на нього і нічого не відповіли. Домашенко теж помовчав і, сівши поруч, почав крутити цигарку.

У вагоні була тиша. Десь за тонкою стінкою зрідка рив під ногами сніг. І перед мисленим зором Домашенка наче ходило зараз усе його життя. Син наймита, сам з дитинства обізнаний з наймитським поневірянням по панських економіях, потім роки військової служби, „учебна команда“, що так унавивувати справжніх „царських служак“, і кінець-кінцем нився у місті на роздоріжжі. До поліції чи жандармерії, більшість запасних унтер-офіцерів, не пощастило вступити і довелося шукати заробітку чорноробом на заводі. Але згодом війна знову одірвала від мирного життя і втягла душу й тіло в сіру салдаську шинелю. Безкінечні марші в Мазурських озерах, по ланах Галичини та пісках Польщі в кінець роз-

тили його, а довгі мислені нидіння у вогких курлах ських окопах змусили навидіти увесь світ... Проте, виховання „учебної манди“ ще глибоко сиділо в його істоті і не пішов він, коли вибухла революція, до тих біларів, в лаптях, підперезаних тузками, з червоною коною на кашкеті взявши будувати свою правду. Опинився він у лавах гвардійного війська УНР, пройшов усі етапи національної боротьби, аж поки не почала спадати з очей романтична полуда...

З переходом до нового Петлюрівського полку Домашенка признали за бунчужного, але глибоко в душу йому впала думка, що не тут він пішов, не там шукає своєї долі... Тільки побачення, як його прийняли „на тому боці“, зупинили його від рішучого кроку. І думалося, що безпечно переходити гуртом, з товаришами, ніж самому...

В ешелоні було тихо. Десь у задніх вагонах переступаючи з ноги на ногу, били копитом по-

логу коні. Надворі під ногами рипів сніг і день поволі слявся до вечора.

Раптом Домашенко опам'ятався. Поплював на догорілу цигарку, кинув її додолу і підвів голову:

— Так чом, хлопці, зажурилися? Скучили додому? Не журіться, усім не переливки... Отож якби знаття, де впадеш, так і соломки підмостив раніше...

Він загадково посміхнувся, звівся на ноги і вийшов з вагону.

Трохи постояв на дворі, вдихаючи свіже морозне повітря. Потім пішов до другого вагону своєї сотні. Там в кутку збився гурток козаків, що неголосно про щось радились, а побачивши бунчужного, притихли. Бунчужний непомітно посміхнувся в груди вуса і втавано весело запитав:

— Чому не спите? Може хутко вирушимо...

— Куди?—злісно зірвалося в одного козака.

— Як то куди. Куди начальство накаже... боронити нашу волю...

ТОВ. ЛАНДУЦЬКИЙ В СРСР

9-VIII ц. р. до Москви приїхала робітничо-селянська делегація Польщі, Зах. України й Зах. Білорусі з 26 чоловік, серед них — старший польський комуніст тов. Станіслав Ландуцький. 13 і 14-VIII делегація разом з тов. Ландуцьким була в Харкові. На фоті — тов. Ландуцький вітає робітників, що зустрічали делегацію

Зліт трьох поколінь—підлітків, комсомольців та членів ВКП(б), що його було організовано 4-VIII в Москві. На фоті — президія мітингу трьох поколінь

— А ви, пане бунчужний, бачили цю волю?—хтось зухвало спитав з гурту козаків і на хвилину, наче злякавшись, усі примовкли.

Домашенко безпорадно озирнувся і відчув, що саме прийшов час—або пан або пропав. Зібравши зморшки над бровами він ступив уперед і сурово запитав:

— Це ще хто обізвався? А ну, виходь сюди...

— Що ж і вийду, — знов обізвався той самий зухвалий голос. Гурток козаків заворушився і з середини почав протискуватися молодий, трохи конопастих хлопець, схвилюваний, з задикуватими вогниками в темних очах.

— І скажу, хай за правду постраждаю, — раптом заспішив він, наче наважився з заплющеними очима кинути у прірву. — Де ви бачили правду? Он учора сотник 7-ої сотні бив на вокзалі козака. Сам п'яний, а нашого брата по морді. За що ми революцію робили. Чим далі, то більше старий режим завдає... А нас як овець женуть чорт зна куди.

Симпатії козаків явно були на боці промовця. Козаки тісно отупили бунчужного і враз загомоніли, перебиваючи один одного.

Чулися вигуки:

— Справді, куди нас жедуть? Чому нам нічого не казуть?

— Офіцери в панських вагонах горілку п'ють, а ми поневіряємося тут, як і за старих часів...

— Не треба було з дому йти.

— Чого вони з нас дурниці строять...

— Не їхати далі... Годі... Треба вертатися додому.

Розпалені козаки вже забули, що перед ними бунчужний, кожний спішив вигукнути все, що в його накіпіло на душі. А накіпіло багато і головна вигода була—не їхати далі, а вертатися додому.

Домашенко, приголомшений цією бурєю вигуків, розгублено мислячи, не знаючи, з чого почати, поки нарешті розсердився:

— Тихо! — з серцем вигукнув він. — Що ви як баби на базарі розквоталися. Кажіть по

одному, хто чим незадоволений...—Знову зірвалася буря обурених вигуків:

— Кажіть по одному, щоб позарештовували.

— Всі незадоволені...

— Не хочемо їхати далі. Досить дурили...

На галас почали виходити козаки з інших вагонів. Біля напіврозчинених дверей збиралася юрба цікавих і в цій юрбі вже заблищали срібні візники на комірах старшин. Домашенко збагнув, що ця сутичка може зайти далеко і кінцедь-кінцем окошитися на ньому і рішив одразу покласти край:

— Тихо, ви, дурноляпи!

Який вас гедзь укусив, — почав він перепиняти окремі вигуки. — Ще не їдемо, а ви вже галас зняли. Всесь ешелон розтривожили... Ось зараз піду доложу пану сотникові, що козаки бунтуються. Він вас одразу заспокоїть.

Загроза в линула. Козаки один по одному замовкли і почали розходитися по нарах, почувавши, що вони щось накоїли на свою голову і за це доведеться відповідати. Домашенко зачекав, поки всі заспокоїлися, і пішов з вагону. Зовні його обличчя було похмуро, а під густими вусами ховалася непомітна загадкова посмішка.

* * *

В купе першої класи на канані лежав командир Петлюрівського полку, і, смочучи п.г.с.лу цигарку, читав дрібно написаного листа:

«Пишу до тебе, Олексю, останнього листа в надії, що ти не ввесь глузд ще розгубив і може опам'ятавешся. Припускаю, що ти міг помилитися і ступити на хибний шлях, але хіба досі ти не мав часу, щоб зрозуміти і виправити свою помилку. Куди і з ким ти йдеш?..»

Дрібні, нерівні й такі знайомі рядки нагадують недавній шкільний час, коли брат, що був двома класами старший, допомагав йому писати «сочинення». Згадується, як колись разом захоплювалися першою революцією, як хлопчиками розносили прокламації, а потім, коли брат сів до в'язниці, він, Олексю, носив йому з дому передачі.

СПАРТАКІЯДА ДИНАМІВЦІВ У МОСКВІ

Нещодавно в Москві на стадіоні «Динамо» відбулася всесоюзна спартакіада динамівців. На фоті — парада фізкультурників

Команда динамівців України на параді

БОРІТЬБА З БЕЗРОБІТНИМИ В АНГЛІ

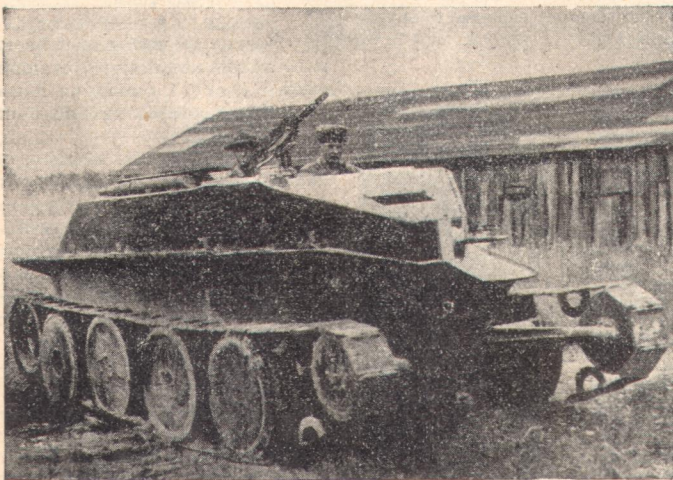

Делегація безробітних з різних районів країни прийшла до міністерства праці і домоглася побачення з міністром. В цьому їй відмовлено, а коли делегація пробувала настоювати на своєму — відділ поліції викинув делегацію з будинку міністерства. На фоті — полісмени після „встановлення порядку“

Фронт їх роз'єднав. Брат був десь далеко на Кавказькому фронті, під Трапезонтом, а Олекса — на південно-західному, де й приєднався до українського руху. Протягом усіх цих років Олекса нічого не знав про братову долю і ось раптом, несподівано йому передали листа від брата, більшовика, командира червоноармійського полку, що стоїть на фронті проти нього, в кількох десятках верств...

„... Хіба ти не бачиш, як ваші ватажки гандлюють нещасною Україною, ладні продати її першому-ліпшому, хтє дасть добрі гроші... Всі селяни й робітники України давно вже визнали радянську владу, бо ця влада дала їм і землю, і волю і звільнила їх від панів. На вашому фронті мужньо боронить здобутки революції ціла дивізія з таращанських селян, з тих незламних героїв, що ввесь час гетьманщини не складали зброї... Наші краді-діячі — Скрипник, Затонський, син нашого славетного письменника Юрко Коцюбинський у складі нашого червоноармійського полку. А ви, купка нікчемних інтелігентських мрійників натерекір здоровому глуздові, наперекір логіці історії ідете сліпма за тими дурисвітами, що боронячи св. і маєтки і панування, дурять нас безглуздою патяканиною про „москов-“

АМЕРИКА РОЗЗБРОЮЄТЬСЯ

Нещодавно в ПАСШ було виробувано нового хуткоїдного танка. Як показали спроби — цей танк, обслуговуваний трьома чоловіками, має середню хуткість 42 милі на годину, а на добром шляхові ця хуткість досягає 70 милі

ських більшовиків-загарбників“. А ти, мій брат, кого ж любив і кому так вірив, з ними, в таборі контрреволюції Соромся, Олексо, самого себе, як я маю соромитися, що ти рідний брат...“

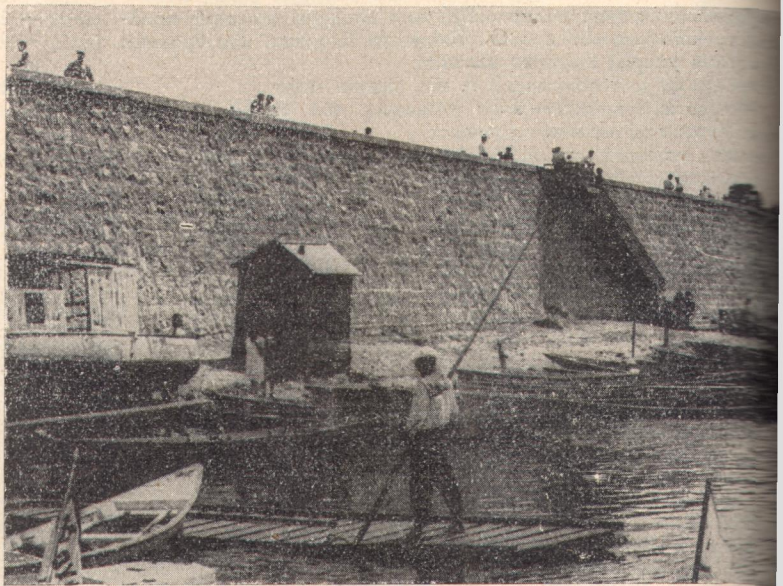
У вікні дивиться синій зоряний вечір і ліворуч виступає гора станційних вогнів. В купе густо ткуться сутінки і нерівні рядки починають зливатися. Не підводячися з петлюрівський командир повернувся, дістав недогарок і засвітив. Біде сяйво свічки вирвало з темряви розсіяний плямю обличчя і сухі, зосереджені гострі очі, що знов поринали в рядки листа.

„Бери зараз же своїх обдурених тобою козаків і втікайся сюди, де твє місце, до тих бідарів, що несуть у скривдженному, поневоленому людству визволення і щастя... Вір брехливим чуткам про більшовицькі звірства. Цими брехливими чутками ваші ватажки запаморочують голову, бо що у вас прокинеться свідомість... Передаю тобі відозву нашого радянського українського уряду, може хоч вона натхне тебе і розкриє тобі очі... Чекаю на тебе і сам прийматиму твій лист...“ Лист поволі випав з рук. Шорохить між пальцями листок відозви. У миготливому сяйві свічки стрибають

Задзвонили остроги і командир поволі підвівся з крісла. Стояв замислено, жмакаючи в пальцях клаптики паперу і відозви і дивився неодривно у вікно на синій зоряний вечір на заграву вогнів з ешелонами, там на станції.

Потім струснув головою і сховавши в кешеню галіфе жмакані клаптики паперу, поволі пройшовся кілька разів

БУДІВНИЦТВО В КРЕМІНЧУЦІ

Борючися з стихією Дніпра, що рік у рік заливав частину кремінчуцький виконком збудував потужну гранітну дамбу, захищає місто на протязі 600 метрів. На фоті — частина дамби з боку Дніпра

пе. Остроги тихо задзвеніли і гаче луною відгукнулися з веселі сріблстї дзвіночки. І враз він відчув якусь безприметну дитячу радість і щасливо засміявся...

... Хтось застукав за дверима, одбиваючи сніг і до купе ввійшла темна постать у косматій кавказькій бурці.

— Пане полковнику. Наказ зі штабу корпусу...

І космата бурка простягла запечатаний пакет.

Ривком розірвав конверта і витяг папірця:

„Наказ по штабу корпусу
... березня 1919 року

п. командирів Петлюрівського полку
наказую:

О 4-й год. ранку Петлюрівському полкові вирушити на станції Звенигородка до першого роз'їзду, де чекати. Пройдуть всі ешелони зі Звенигородки, потім звернувшись до Звенигородки, прийняти бойовий лад і тримати до призначення. Увійшовши в першу сутичку з ворогом, негайно повідомити штаб корпусу.

Оригінал підписав

Командир корпусу..... підпис

Прочитав, згорнув і подивився на підпис. Бурка стрепенулася і нерухомо. І чомусь командирів на хвилину здав

що перед ним сидить на задніх лапах потворний лютий вовк і хижо шкірить усмішкою зуби. Але раптом одігнав цю думку і коротко сказав:

— Добре, буде зроблено.

Бурка мовчки, як примара зникла, а командир тупнув джуру і наказав:

— Йокличте зараз до мене всіх сотників...

І лишившись на самоті в купе, ще раз широко, щодитячому засміявся.

* * *

Два сірих мовчазних панцерники, наїжачені кулеметами, стояли на коліях проти ешелону Петлюрівського полку. Через колію поміж двома ешелонами вишикувалися дві гайдацькі сотні, а під вагонами ешелону, сусіднього з етлюрівським, непомітно вгрузли у сніг кілька кулеметів Максима.

Петлюрівський ешелон готувався вирушити. Спереду розводив пару паротяг і час од часу вибухало полум'яне сяйво, коли кочегар, підкидаючи вугілля, відкочував двері печі. І в цьому сяйві на хвилину виривалися з темряви суворі обличчя кількох гайдамаків, напівзахованих в буді паротягу. А в ешелочі незадоволено гомоніли козаки, явно неохочі виїздити, але боючися виявити цю неохоту. Тільки бунчужний Домашенко тримався спокійно, бо знав, що полк повернеться назад і задоволена посмішка ховалася під густими вусами.

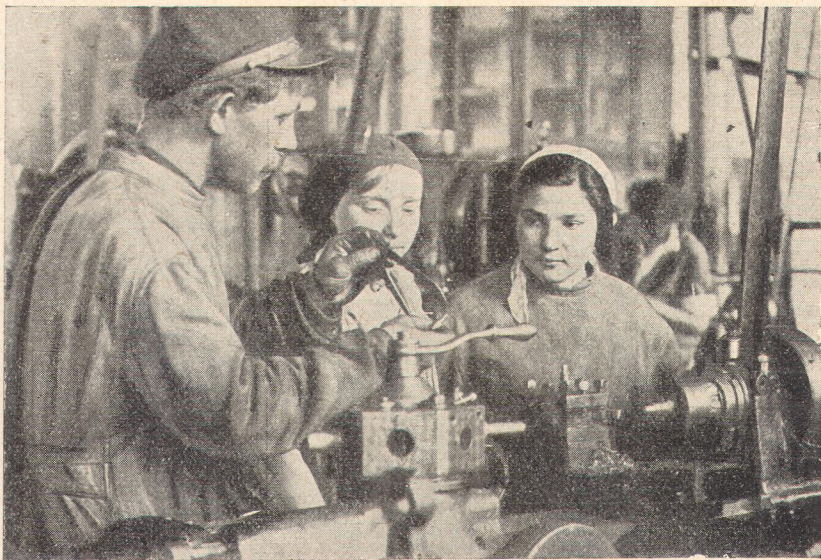
О 4-й рушили в ніч. Глухо прококотили колеса до семафора і, раптом видершись на простір, увели одноманітну колісову п'єсу далекої путі. Командир з кількома сотниками сидів у купе і, не слухаючи розмови, замислено думав свою думу. І вже починав обмислювати свій останній хід в цій божевільній шаховій партії.

Ешелон починав наблизитися до залізничного мосту. Заскреготіли гальма і поїзд зменшив ходу і покотився через міст.

А за мостом, оббіч насипу, розсипалися сотні Наливайківського і Республіканського полків. Прим'явши сніг, лежали густі розстрільні і спереду вже нетерпляче роззявляли свої знажерливі пащі кулемети. А вздовж розстрілень ходили старшини і намовляли козаків:

— Покажемо їм, хлопці.

ФАБРИЧНО-ЗАВОДСЬКА ШКОЛА ХПЗ ЗА РОБОТОЮ

Учні фабрично-заводської школи, пройшовши теоретичне навчання, доповнюють свої знання на практиці під керівництвом досвідченого майстра

— Що, сукини сини, замислили... Хотіли нам у спину вдирити.

— Не дурно ж командирів брат у більшовиків комісарствувать... Обидва з одного кодла...

Поминувши міст, Петлюрівський ешелон нирнув у темну ніч. І враз тривожно заскреготіли гальма і ешелон раптом спинився. Почувся спереду гомір, задзеленчали ланцюги і паротяг, важко зітхнувши, залишив ешелон і пішов наперед.

А з темної зимової ночі вже гукав двіткий, трохи нервовий голос:

— Старшини, виходь з ешелона... Не рухатися! Спокій, панове!

І враз темна ніч розітнулася низкою миготливих вогників. Тріск кулеметів сипонув по вагонах і застрибали іскорки від кулі, що чиркали й дірявили тонкі стінки вагонів.

Захоплені зненацька, розгублені люди кидалися в теплушки хапалися за зброю і бігли до дверей, але їх зустрічали, або назлоганяли кулі і валили на підлогу. Давно вже впав додолу і харчав полтавець Митро, а поруч нерухомо, з розбитою головою лежав його журливий земляк. Домашенка спіймала куля, коли він, вцепившись однією рукою за одвірок і тримаючи другою рушницю, націлювався вже стрибнути вниз. Куля перехопила його стрибок і, перевернувшись у повітрі, він сторчака посунувся з насипу.

І враз над ешелоном з'явився жалібний, розгублений зойк і в відповідь йому загула і зависла сотнями голосів темна, розхристана кулеметними кулями ніч і з'явився вихор шадених вигуків:

— Бий їх, падлюк-запродавців!

— Дивись, панове, щоб жодна сука не втікла...

Командир Петлюрівського полку, що з першими пострілами кулеметів вибіг в тамбур з револьвером в руці, одразу збагнув ситуацію і гукнув:

— Хлопці, тікай з вагонів! У лаву!..

Три-чотири рушничних постріли заглушили його слова. Він якось дивно поперхнувся, затримався на хвилину, наче вдивляючись туди, де темна ніч розтиналася вогниками пострілів і, схилившись, упав з високого ганку на насип. Сотники, що вибігли слідом за командиром, побігли назад до купе, і полагали на підлогу.

Стрілянина почала вщухати. Старшини бігли по розстріляних і силком однімали в озвірілих козаків кулемети й рушниці. Прозвучав останній постріл і стрілянина зовсім припинилася. Тільки глухий, злитий стогін низько стелився над розстіляним ешелоном.

Коли на сході скупі зайнявся блідий сніданок, республіканці і наливайківці очепили ешелон і почали зводити витягати людей, розсортовуючи окремо вбитих і поранилих, а тих, що випадково врятувалися, заарештовували і одводили далі на колію.

Обшукавши всі вагони, до ешелона причепили паротяга і довга низка червоних, побитих на тріски вагонів тихо посунула назад до Звенигородки. Слідом пішли республіканські сотні, ведучи з собою заарештованих. Денне світло заступило кошмарну ніч і наче отверезило людей. І кожний ішов, наче відчуваючи, що зробив щось соромицьке і злочинне.

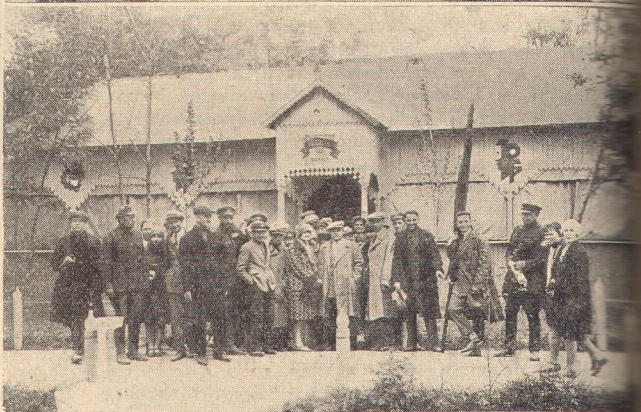

Одеса-порт. Вивантажують машини для Дніпрельстану

БЕРЕЗІЛЬЦІ В КИЇВІ

Під час останньої подорожі до Києва театр „Березіль“ був тепло зустрінутий і прийнятий своїм шефом—45-ю дивізією. На наших фотах—зустріч березильців на тачанках на київському вокзалі, праворуч—артисти Березоля „в гостях“ у своїх шефів—у таборі 45-ї дивізії

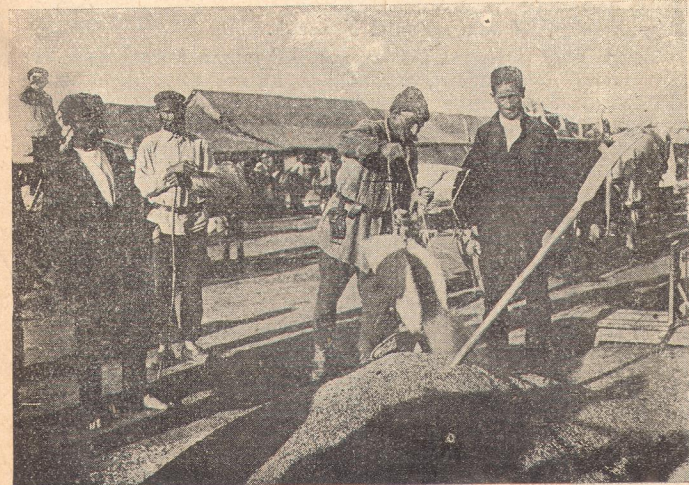
НАД ПЕРСЬКИМ КОРДОНОМ

Нарис М. Погребецького

Багато з нас ще не знають, що на березі Каспійського моря, під самою Персією притулилася країна, де незаймані південно-азійські ліси перевершили буйним своїм зростом південь Чорноморського узбережжя.

Такий—Талишинський гірський район, що входить до складу Ленкоранської округи Азербайджанської СРР. Повна протилежність Талишу—палючий Муганський степ, що лежить побіч.

Навряд чи ще донебудь на терені нашого Союзу можна зустріти стільки екзотики, як тут: бронзові, полібні до індусів талиші, що працюють по коліна в воді на рижевих ланах, дикі мешканці лісів—зувандці, що пасуть односторонніх індуських биків „зебу“, туранські тигри, барси, пантери, гієни в лісах та очеретах; рожеві флямінго, пелікани, лебіді, кольористі султанські курочки на „морцях“ і болотах і така—ж екзотична... немилосердна тропічна пропасниця (малярія).

Майдан в Астран-базарі; поруч з тюрками—гери

Тепер тигри—дивина, а раніш вони, не довго думаючи, библи прогулянки по їжу в руські селища на Мугані: Привольє, Астрахан у. Минулого року в Пришибі вмерла баба, що мала медалю за перемогу над тигром: вона вбила тигра, що кинувся на її чоловіка. Побіля Пришиба є кут, утворений течіями річки Геок-Тапа, він має назву „Тигровий Кут“. Тигр, що вбитий у 28 верстах від Тифлісу й тепер прикрашає Тифліський зоологічний музей,—також із Талиша...

Тепер нав шлях не в привабливі Талишинські гори, а в Муганський степ,—в саме кубло малярійного комара.

Ідеш і дивишся—як можуть люди жити за таких умов. Чалтики (це—залита водою рисова плянтація), з стоячою водою морді (це—великі, глибокі заводнені місця), відкриті по березі зеленою пліснявою болота і багна—все це ведетенські історії для мільярдів яєчок комара, що сіє тут найзловіснішу форму малярії.

Виснажені люди з тонкими шиями, жовтими, обдуглілими обличчями, тонкими ногами і потворно випнутими від розпухлого живота животи, працюють вдень на спеці, що досягає 60°C, а надвечір їх нападають цілі хмари крилатих мучителів; від них люди рятуються під заслонами, або на вишках.

Малярійна стихія не жаліє нікого: одних—прикінчує відразу, інших глушить і калічить на все життя, доводячи до повного піня розуму постійними пароксизмами. Хорі на малярію страждає усього 35-40 років, а працюють не більше 5-6 місяців на рік. Ті ж жорстокої долі зазнали руські селяни, приїздивши на Мугань із голодних губурній.

Царський уряд, ще з часів Миколи I-го, звернув увагу на таку „перевагу“ Мугані і сюди стали засилати осоружені військовий церкві сектантів: молокан, суботників, хлістів і навіть чайно-своєрідну секту великорусів-вєрєв—„герів“.

Випадковий попутник в герівське селище Привольє, 90-літній молокан Пахом Мухин розповідає нам, як заселили Мугань.

—...Соломіць тягли. Скоро відібрали землю в перса,—завів же суботників сюди, а молокан—потім. Коли ми приїшли, суботники тут уже сорок років сиділи. Тяжкий був час, степ клімату не злюбила,—загинула вся тут від „чихира“—краще сеча йде і потім здихає. Люди дуже слабували на болотній пропасницю; трохи занедужав,—дивись і помер. Ні про лікування ні про фельдшерів тоді ми не чували. Край був дуже...

Базар у Лепхорані

Барсів отих, тигрів, за моєї пам'яті в Пришибі багато дуже збили, ну й вони було рвали на смерть. А птаства цього, що тусей, що качок,—сила-селенна. Подивись, он бач, скільки їх насіло.

Ми їдемо Муганським трактом повз „морців“ з білими островками густо насілого птаства.

Клацає замок апарату. Важезні „бабурі“, цибаті бусли, баклани, гуси, качки—хмарами знімаються і, вишикувавшись кутом, плавно зграями маневрують у прозорій синяві. Приваблені запахом наших харчів у саквах, шакали боязко підбігцем провожають нас,—щоправда на достатній віддалі—мало не до самого селища. І ось, заможне молоканське селище Пришиб, а через дві верстви і герівське Привольне, що витягнулося однією величезною вулицею.

На околиці селянська дітвора. Із розчиненого вікна чути пронизливий голос:

—Рахилька, Рахи-и-лька, іди, мати гукає.

Рахилька обертається—блакитні оченята, а над ними сноп волосся, як льон. Біблійне ім'я аж ніяк не пасує до цього наскрізь руського типу.

Попадаєш у сільраду, саме якраз на перевибори голови. Називають кандидатури: Ісай Зайців, Хаїм Пономарів...

—Гершові Сидорову—одвод.

—Це такий, що суботами і паперів підписувати не буде.

Герш Сидорів сумлінно відповідає з місця:

—Не велике діло, подождати може папірець один день. Не дуже важливі там папери у нас.

Слово „гер“ старо-єврейською мовою значить „приходько“, „навернений“. А проте, „приходьки“ своєю відданістю букві закону—перевершать хоч якого природженого талмудиста. Суботами—і пальцем не кинуть, запалюють свічки святами, суворо додержують тріфного закону, прийшовши в синагогу, моляться ставо-єврейською мовою, хоч зовсім її не розуміють; мають рабина, різника і навіть на могильних надгробках вирізують єврейські написи.

Отакі залишки старої „єреси жидовствующих“, що її заніс єврей Схарія в Новгород ще в XIV-му віці. Вона поширилася на початку XIX століття по кількох губерніях в таких розмірах, що стурбований церковний розшук, після катувань, кайданів та Сибіру, заслав їх сюди в обітований Му-анський край...

Ми покидаємо герівське селище, щоб своєчасно встигнути до кордону, де на терені Персії, на самій прикордонній смузі ми хочемо побачити всю церемонію шийтської містерії самокатування, що нею закінчують вони свій піст „магарамма“. На нашій терені заборонено самокатування і тут ця містерія не справляє суцільного повного враження.

Щолалі ми відходимо од Привольного, що лежить майже в підніжжі гір Талиша, то самотніший і безрадніший стає степ.

Родина герів з Привольного

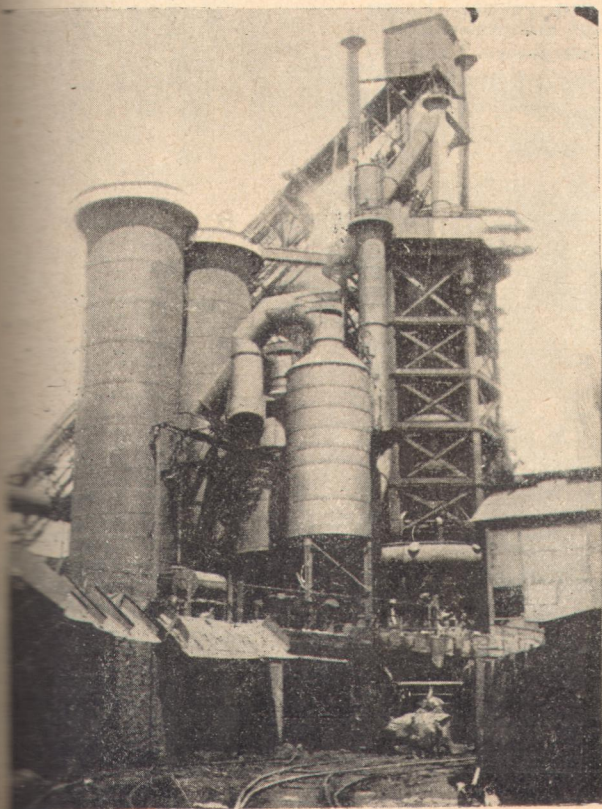
Де-не-де манесенькі тюркські хуторочки припали до солонкуватих джерел каламутної, запіснявлої води, що влітку висихає. Зникають останні ознаки рослинності, щораз частіше попадаються солонці, і розпечений, немилосердний до людини Муганський степ розгортає перед нами свої палючі, безводні простори.

ПЕРЕДОВІ ЛАВИ В СОЦІАЛІСТИЧНОМУ ЗМАГАННІ

Між шахтами й заводами Донбасу в останій час жваво розгорнулося соціалістичне змагання.

На фотах—домна № 5 (завод ім. Рикова в Донбасі), що йде першою в соціалістичному змаганні в масштабі СРСР, та ударна бригада ції домни на формовці

фото Г. Раппопорта

ПЕРШИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ

ЗОВНІШНЬО, офіційно зліт почався з відкриттям дитячої виставки в будинку освіти та клубі робітників зв'язку.

По суті ж зліт вже давно розпочався. Ще коли п'онери не приїжджали до столиці. Бо по всіх округах проходили окружні зльоти, бо швидким темпом готувався до зльоту Всеукраїнський штаб, бо наше суспільство знало вже про зліт.

Бо по суті не лише в тім річ, що з'їхалися до Харкова юні комунари. Головне—це те, що діти голосно заявили про свої вимоги:—ми ваші заступники, ваша зміна. Що ви для нас зробили, що робите? Чи турбуєтесь про дітей? Дайте можливість виховуватися як слід? Навчайте нас? Киньте горілку, дайте нам книжку! Надсилайте до шкіл! Ми хочемо вступити на ваші місця підготовленими!

Завдяки зльотів—увага до дітей значно підвищилася. І в цьому основне досягнення зльоту. Діти зі свого боку підбадьорили батьків на фронт соціалістичного будівництва, на культурну революцію.

Свято тривало кілька днів. Вже в п'ятницю вулиці Харкова заповнили хлоп'ята в червоних краватках. На вокзалі цілий

ДІТИ БОРІТЬСЯ ПРОТИ П'ЯЦТВА БАТЬКІВ!

...ний потяг привозив нових ді-
...ривозив дітей, що не бачили
...и в трамваях.
...ві відбувалися мітинги. Хар-
...об улаштувати гостей, як слід.
...готовлено.
...енка зібралися всі учасники
...відкриття. Воно розпочалося
...ЦБ комдитруху.

...тих, — каже вона, — хто свої
...на будівництво соція-
...тут, щоб підсумувати
...звіт про виконану
...робничої кляси, за справу
...готові!"
...рук, піднесених угорч.

...президії з 57 чол. Тут
...рівники партії, уряду,
...півнери. Тут т.т. Скрипник,
...Василенко, Радомиська

...зліт обрання почесної
...Сталіном.

...ють прапор від ЦК
...Читають привітальну
...ого. Виступають закор-
...представники столичних

...України т. Скрипник ро-
...Участь дітей в соція-

Пізно вночі діти
кидають залю.

А завтра їм треба
піти на виставку та
у профсад.

Виставка "Діти Ра-
дянської України" зу-
стріла дітей експона-
тами з усіх галузей
життя. У профспілко-
вому садку йшли робо-
ти у секціях, що їх
улаштував зліт.

"Зліт — не парада,
а демонстрація організованості дітей," — кажуть гасла.
Проте до паради все-ж таки піонери готувалися. Па-
рада — це звіт піонерів перед робітниками, перед всією
Україною про свою роботу.

Вони з ранку прямували до розквітчаної трибуни коло
динку ВУЦВК'а, напроти якого знаходився Всеукраїн-
ський з'їзд.

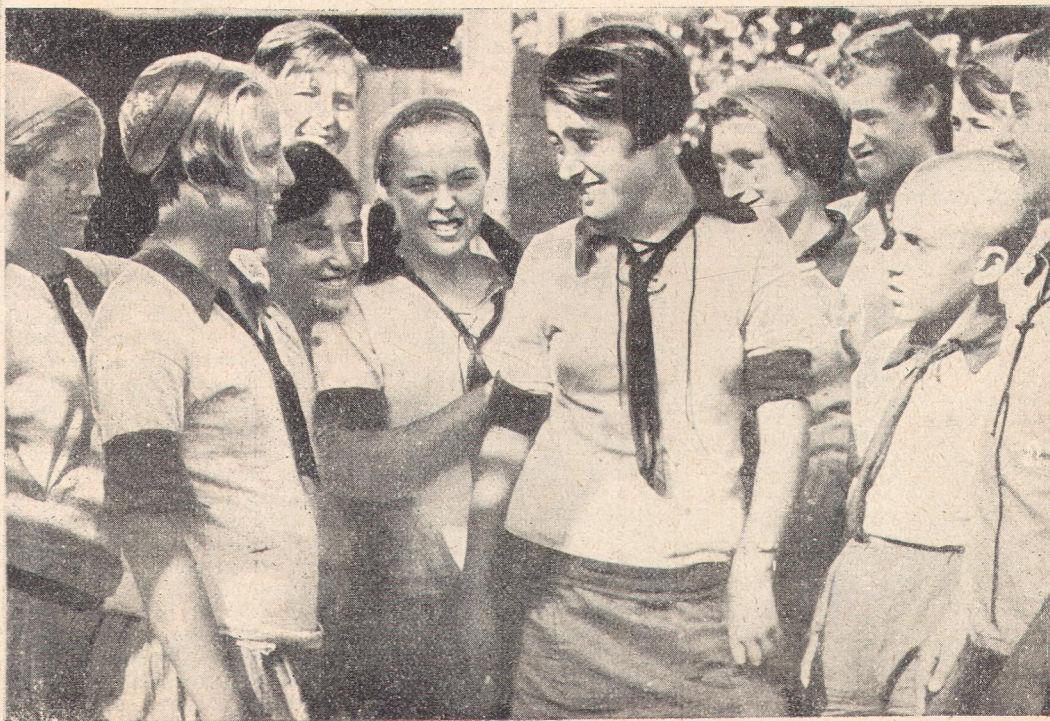
Майже весь день проходили піонери мимо трибуни,
роблячи відкриття.

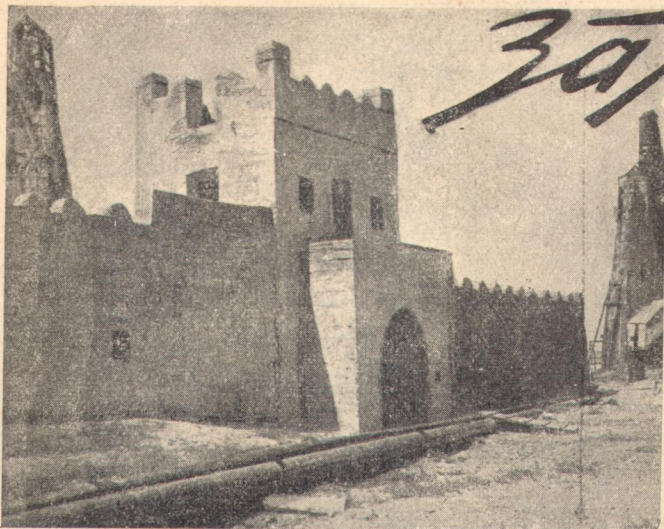
На аеродромі відбулася передача самолёту "Діти
Жовтня". На ХПЗ передача паровоза.

М. Д.

На фотках: горішній ряд —
паровоз, що його випустив
ХПЗ до зльоту, далі — ку-
ток виставки, праворуч —
момент з паради, посере-
дині — луганська делегація
на змаганнях, долішній
ряд — аероплан, збудова-
ний на кошти піонерів,
болгарська делегація і піо-
нери на відпочинку.

За мурами фортеці

Н.К.

Нарис Валентина Бородин

Храм вогнепоклонників серед нафтових веж

РОСТЕ й шириться столиця Азербайджанської республіки—Баку. Будинок за будинком здіймаються цілі квартали, сталевими петлями рейок трамвай охоплює нові робітничі околиці, порт розгладжує хвилі сонного Каспію кам'яними лапами молу.

Не впізнати в повному сил „радянському американці“ колишнього повітового містечка.

Лише один куток нафтової столиці марно намагається зберегти дух старого життя. За мурами тисячолітньої фортеці, що оточує так зване старе місто, ще живе Баку минулих віків, Баку ханів і мул, остання твердиня політичного консерватизму й фанатиків релігії.

Посеред його, поміж будинків з плескатими дахами стоїть Хан-Сарай, колишній палац ширванських ханів.

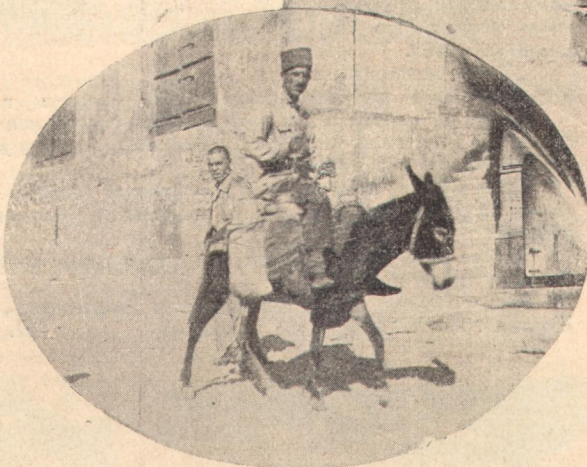
Він складається з цілої низки будівель, що служили бакінським владарям з дитинства до самої смерті—тут є темні підземні скарбниці, пишна тронна зала, мавзолей, палацовий мечет, ханські лазні і жахливі в'язниці під землею.

Війни і час наклали свій відбиток на монументальні форми Хан-Сараю, стерли й вивітрили орнаменти по стінах, скинули бані мечетів і гробниць.

Недалеко від палацу, понад усе місто височиться Киз-Кала—дівоча вежа. Недоторкнутою перейшла вона сторіччя й не зважаючи на похилий вік—сім сотень років, навіть тепер вражає своєю масивною циклопічністю. Колись Киз-Кала була неприступною фортецею, мурів її доходили до самого моря. Але по волі берег одсунувся від неї, минули війни, дівоча вежа стала маяком, а нарешті її обернули на склеп для морського майна.

Типи старого Баку: ліворуч—молочар, праворуч—вуличний чоботар

вони жінку, що насмілилась порушити закон предків, вийти хати без паранджі.

Досі ще не перевелися падки вбивства тюрчанок на лігійному ґрунті, кривава

ста ще вириває свої жертви з лав мешканців старого міста.

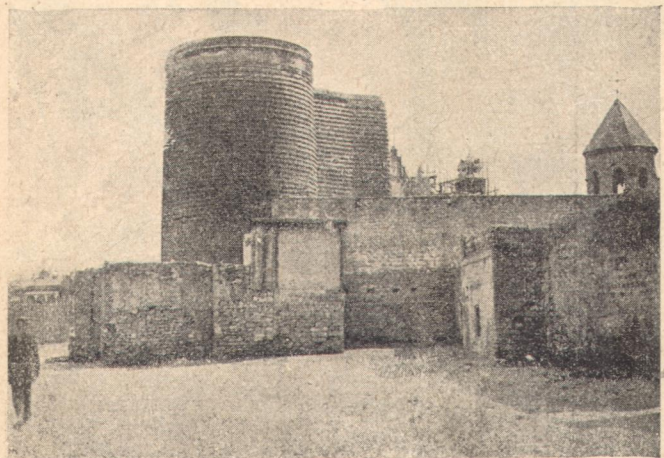
Перед чай-хане на почипках сидять домовласники, крамлячи залишки фінансової буржуазії старого Баку. Вони повісять п'ють чай з невеликих чашечок, пахкають люльками і флегматично перекидаються словами. Життя точиться без спіху, повільно, як кільця диму, що ліниво плывуть у душному повітрі.

По нечисленних вуличках і завулках, що складною сіткою вкривають місто Бад-Кубе, притулилися десятки крамниць, рідко прикрашених добре знайомою бакінським вивіскою:

„Маариф ішчі кооперативи“.

Центральний робітничий кооператив—це свіжий вітер у мурами фортеці. Він б'є по залишках старого нарівні з робітничими жінвідділу й ліквідаторами неписьменності. Латинськими літери вивіски, що замінили малоприступний орнамент арабського шрифту, зрозумілі втричі більшої кількості тюрків, ніж раніш. Так, день одо дня старий побут, залишки минулого вступають перед міцною атакою нового життя. Жіночий клуб ім. Алі-Байрамова допомагає тюрчанці позбутися віковичів гніту шаріату, школи камінь за каменем руйнують стіни мури неписьменності, нафтові промисли виховують нові кадри робітництва.

Далеко від старого міста, серед Сураханських нафтових веж притулився ще один пам'ятник старини—храм вогнепоклонників. Давно погасли вічні вогні, що палали в його мурах, давно вмерли останні жерці його. Нині святий газ, що живить жертвоє полум'я, закуто в труби і поставлено на службу робітництву—він опалює газові кухні по робітничих будинках. Хіба це не досить яскравий символ перемоги нового життя?

Дівоча вежа „Киз-Кала“

УКРАЇНСЬКЕ ШОВКІВНИЦТВО

Шовк—це колись предмет роскоші. Одяг із шовку носили тільки панянки „вищої класи“. Взагалі шовк належав колись до категорії „благородних тканин“.

Нині шовк хоч і не дефіцитний товар, але ціною своєю приступний ще широкій масі трудящих. І не через те, що він „надто благородний“, а тільки тому, що ми його виробляємо не стільки, як це дозволяють нам наші природні умови.

Шовківництво надзвичайно легка й прибуткова галузь сільськогосподарства, особливо за українських природно-історичних та соціально-побутових умов.

Перед усім у нас дуже багато непридатних для рільництва земель—пісків, ярug тощо. Їх близько півтора мільйона гектарів в Україні. Коли б засадити всю цю площу шовковицею (що листом годують шовковичного черв'яка), то ми мали б величезний кормовий фонд для розвитку шовківництва. Вже цією шовковицею ми змогли б викормити черв'яків не в 50 тис. грам. грени, а далеко більше від 500 тис. грам.

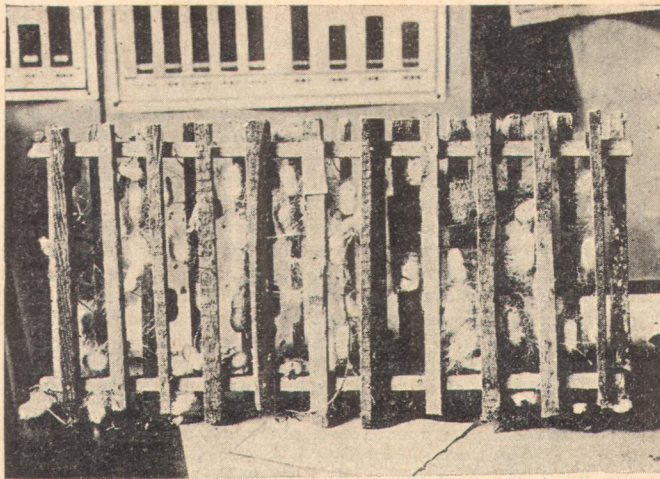
Далі, в нас боряться з посухою в степу спеціальними деревонасадженнями, що звуться ползахисні смуги. Коли насадити в степу замість інших дерев шовковицю, то ці смуги можуть стати також величезною базою для розвитку шовківництва в степовій Україні.

Використавши всю цю кормову базу Україна протягом найближчих 10-15 років може дати на десятки мільйонів крб. шовкової сировини (коконів).

Разом з тим шовківництво—це бідняцька галузь господарства. При механізації сільського господарства у нас з кожним роком збільшується кількість незайнятих у господарстві робочих рук. А в шовківництві як найширше можна використати групу найслабших робочих рук—підлітків, жінок і навіть старих людей.

Крім того, шовківництво господарство не вимагає великих вкладів до основних та оборотних капіталів. Примхи погоди не знижують врожаю шовковола. Навпаки, посуха навіть сприятливий чинник для шовківництва. Отже, воно може бути одним із найлегших засобів боротьби з посухою.

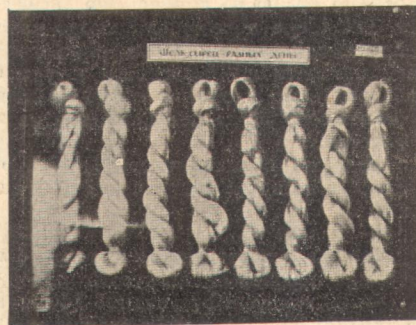
Зваживши всі ці обставини Наркомзем і українська кооперація заходяться нині, щоб поставити шовківництво на Україні на широкі

Кокони шовкового черв'яка, виплукані на Україні (з експонатів с.-г. виставки при НКЗемі в Харкові)

промислові рейки. За п'ятирічним планом накреслено закласти питомники на 80 мільйонів саджанців туттового дерева (шовковиці). Вже в цьому році буде розповсюджено на Україні близько 600 тис. саджанців.

Для виробництва грени відбудовується Уманська досвідна станція шовківництва і закладається ще одна нова гренація в Київі. Для керівництва шовківництвом на місцях буде підготовлено відповідний кадр спеціалістів-організаторів та окремих фахівців-техніків шовківництва. Для цього широко буде використано вчительство, а також студентів с.-г. ВИШ'ів і учнів с.-г. профшкіл. В Києві, Одесі та Харкові організується постійні музеї-виставки шовківництва. Крім того, в цьому році буде ще влаштовано 15 перетяжних виставок-конкурсів з видачею премій кращим шовководом та спеціалістам організаторам. Не забувають також і про колективізацію шовківничого промислу. На кінець найближчого п'ятиріччя на Україні має бути щонайменше 108 спеціальних шовководних артілей та 168 фахових кооперативних т-в.

Шовк-сирець різних гатунків

МЕЙЕРХОЛЬДІВЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

фото А. Темерина

Бувши в Харкові театр ім. Вс. Мейерхольда, відвідав в порядку культпоходу харківські фабрики й заводи. На фоті ліворуч—виступ мейерхольдівців на ДЕЗ'і, праворуч—на тютюновій фабриці

НЕСПРАВЕДЛИВА НАЗВА

М. Трублаїні

СОНЦЕ пече немилосердно. Його проміння майже вертикально падає на чардак, розпикає дерево й чорні смужки смоли-пакльовки. Босими ногами не перебіжиш по чардакові. Гарячі дошки припікають підшви, а розтоплена смола чорнить їх і міцно приліплює додоу.

Обережно обминають металеві частини, що виблискують на сонці, боючись торкнутись їх голою рукою. Ранками, години коло восьмої, термометр, виставлений на сонце, нагрівається до 40°. Опівдні, захищений од соняшного проміння у штурманській рубці, він, підганяє стовбчик живого срібла до 32°—33° вище нуля. Це звичайна температура повітря останніх днів квітня й перших днів травня в Червоному морі. Власна, температура морської поверхні майже не менша. Вона хитається між 31° і 31,5°.

Коли дихаєш цим розпаленим повітрям, здається, що стоїш перед розжареним чирінням печі в булошній. Куди б не заховався—скрізь гаряче й душно. Краплини поту виступають із пор твоєї шкіри, набухають і струмками скочуються по всьому тілу.

А море спокійне—повний штиль. Лише одру судна легесенький, ледне помітний вітерець пробігає повз борти і вгорі над димарем загинає назад, до корми, чорний стовп диму.

Сьогодні пече, як ніколи. На горішньому мостку, що на дві третини закритий од сонця тентом, стоїть, стискуючи ручки штурвального колеса, засмучений стерничий. Його настрій поганючий. Учора, зовсім непомітно для себе, він жахливо обпалив на сонці спину. Полізла шкіра, повискакували пухирі й поночі трусила лихоманка. Сьогодні все ж таки на вахту вийшов,—розумів, що й товаришам не солодко буде, коли за нього донедеться стояти по двадцять годин на дубу. Він стежить за курсовою рисою на компасі, що вказує курс судна. Курс згодост 17°. Море таке спокійне, що навіть на „Лідтке“, надзвичайно неслухняному, легко тримати курс. Стерничий час од часу поглядає на вахтенного штурмана Юрка Івановича, що вибрався з-під тента на сонце і злявши гарячу палубу водою з пожежного відра упевнено став на мокрому й ловить сонце в секстант.

Задержавши обличчя вгору і щільно зажмуривши одно око, другим він шукає сонце через цілу систему різнокольорового скла.

— Є,

І знов заховавшись під тента біля машинного телеграфу штурман починає одраховувати цифри по лімбу.

— 88 градусів 37 хвилин—14 секунд. Майже під зенітом,—за хвилину повідомляє він стерничого.

Справді тіні майже нема. Ми вже топчемо власними ногами голову власної тіні. Сонце в зеніті—річ цікава для мешканця Європи.

А тим часом бог Ра припікає все сильніше й сильніше. На небі жодної хмарки і все море навколо блищить соняшними зайчиками. Так саме виблискують зграї летючих рибок, що час од часу вихоплюються з-під нашого форштевня.

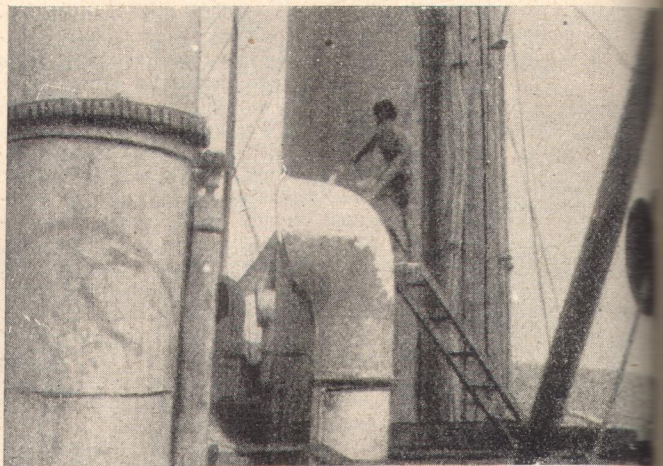
Іх тут сила силенна. Буває, що за раз ми виганяємо їх на повітря до сотні. Деякі з них летять наче справжні птахи, до сотні й більше метрів плутаються над морем, поки знова віпрнуть у воду.

Ми довго мріяли про те, як ловити цих рибок-птих. Було багато пропозицій, але в наших умовах,—швидкий хід і від-

сутність будьяких спеціальних знарядь для ловлі,—здійснити було неможливо.

Одного ранку наш електрик, старий Сердюк розповів, ніччю до нього в каюту через ілюмінатор залетіла летюча рибка. Сердюк пошкодував її й викинув назад у море.

Ми були ліх на сердобільного електрика. Але незабаром майже щоденно до нас почали залітати летючі риби. Вони нагалися перелетіти через корабель і обов'язково падали або в корму, або на півбак і там їх підбирали наші хлопці. Біо-

Ранком за роботою, доки ще сонце не припікає. Фарбування вентиляторів

Багровував декількох летючок. Решту викидали в море. Пробували тримати їх у відрах з морською водою. Але риби-птахи там жити не могли і хутко гинули. Очевидно це було тому, що падаючи на чардак ці досить тендітні рибки тяжко калічилися, б'ючись зі всього розмаху об пароплав, що йшов хуткістю дванадцять миль на годину.

У нас не було газет. Маленька радіостанція „Лідтке“ не могла чути потужних радянських ширококомовних станцій. Інформація складалася лише з новин манюсенької пловтериторії—судна. Ці новини переказувались головним чином підчас обіду в кают-компанії та по вечері на кормі біля куриків. Щодня температура займала найвизначніше місце серед цих новин.

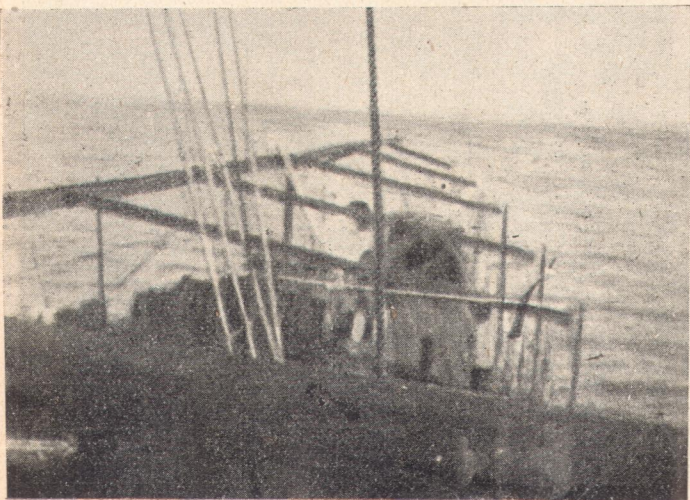
Коли молодий механік за обідом повідомив, що сьогодні в машині коло 60°, я поклавився спуститися вниз, щоб відчувати температуру на власній шкірі. Глибоко на споді на рівні долішніх трюмів, постановлено дві потужні машини на 300 індикаторних сил кожна. Два тисячепудові колінчаті вали хуткістю коло восьмидесяти оборотів на хвилину обертають чотириохлопастих винти під кормою.

Тут серце пароплаву. Ритмічний стукіт і грікіт сповняють машинний відділ. Важке, душне повітря з легкими пахощами машинного масла забиває легені й давить голову. Майже всі машиністи, у черевиках та трусах, з головами, пов'язаними кишеньковою хустинкою, замазані маслом та сколотиною у мішку з власним потом, що так і ллється по кожному з них збились під вентилятором.

Лише піділавши сколотини, або бризнувши раз друти водою на підвіски чи пустивши яку помпу кожен з них кидється до вентилятора, підсовуючи голову під струмок повітря з чардака.

Сьогодні тут внизу на плитах 52°, трохи вище на решетах, куди раз у раз доводиться лазити,—57°, у вітрогоні—63°, а в коцегарці на котлах 75°. Один з машиністів, що ліз міряти температуру на котлах, ледве відтіля заліз.

Ще кілька кроків уперед і за товстими залізними дверима коцегарка з шістьма котлами і вісімнадцятьма топками в ній. Зараз розігріто лише чотири котли. Чотири коцегари першкляся, два другої, та старшина, що разом відбувають тут чергову вахту, видаються тут грішниками в пеклі. Вони змучені, немовірно, як ніхто на пароплаві. Тут досить побути п'ять хвилин, щоб з'явилось непереможне бажання утікати відціль назавжди, а не то, щоб сумлінно підвозити вугілля тачку за тачкою, всього коло 200 пудів за три години на чоловіка, перекидати його в топку і пудовим залізним ломом коварити розпаленій печі, коли од жару, що йде з розкритої топки, скручується й димить волосся на голові.

На Червоному морі

НСВЕ

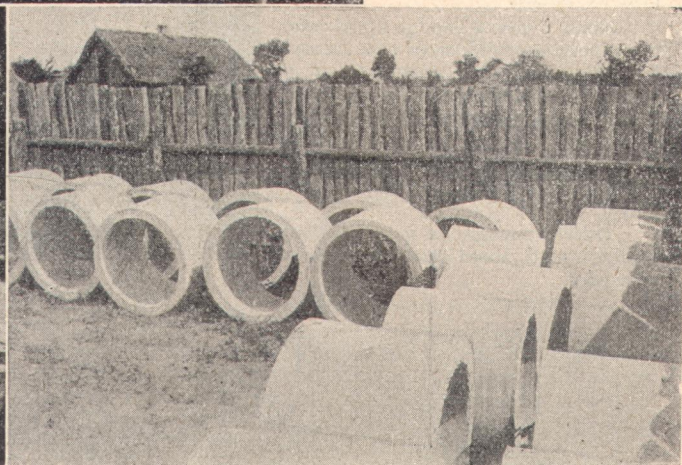
...Неначе писанка село, — ка-
же колись поет про село укра-
їнське. Але це — з художнього
бачу. Основне ж — економіка і
це в першу чергу впадає в
оку в новому селі українському.
Загляньте, для прикладу, в село
Руську Лозову, Харківської
округи. Не „хрущі над вишнями“
звернуть на себе вашу ува-
гу, а бадьорий ритм життя,
життя нового, на вищій техніч-
ній базі. На вулиці стукотять со-
сиски — це обтесують стовпчики,
щоб переділивши голе перейти

СЕЛО

на нові засоби господарю-
вання. Селом керує не
колишній старшина з гли-
таїв, а молода комсомолка,
добре знайома з ролю
села в соціалістичному бу-
дівництві. І село не дрі-
має: ось селянин робить
черепицю — нею покривати-
муть харківські робітничі
будинки. А ще далі вздовж
тинну — батарея бетонних
рур для столиці.

Нове село йде назу-
стріч новому м.сту. }

На фотках: вгорі ліворуч — готують стовпчики для переведення землеустрою, праворуч — комісія з РЕК разом з головою сільради
визначає зсіпні пункти для хлібозаготівлі. Посередині — сільрада за роботою. Внизу ліворуч — виробляють черепицю, праворуч —
бетонні рури, виготовлені для Харкова

День і ніч підчас роботи, за обідом, усні, люде мріють
про одно — про холодну воду. Але холоднішої ніж 30° не-
має. Єсть дуже невеличка кількість льоду, але його охороняють
найсуворішим доглядом штурманів, артільщика та коків.
Адені льоду не братимемо. Рефрижиратор у нас несправний
і не маємо чим охолоджувати наші продукти, що можуть
попсуватись од спеки, це загроджує майже катастрофою.
Третій день пливемо цим пеклом — морем. Тут же одсвятку-
ємо весне травня.

День у день перед нами розпечене море. Часами здається,
од спеки над нами нависав якийсь особливий сухий
туман.

Якось у цьому тумані на обрії з'явився берег Аравії. У
можна було роздивитись аравійське місто, знамениту

Мекку, що славиться своєю кавою. Це був берег імамету Іме-
на, єдиної здається незалежної арабської держави й єдиної на
цьому півострові, що склала угоду з Радсоюзом про дружбу та
торгівлю.

Ми наближались до Баб-ель-Мадебської протоки й острову
Пірім — порогу Індійського океану. Все частіше назустріч стали
попадатись пароплави. Якось нам довелося вітатись з англій-
ським військовим судном. Тут воно б ле в себе дома.

На чардаку дискутували, чому це море називається Чер-
воним.

— Може колись воно буде червоним, а поки його було б
звати або морем-пеклом, або англійським колоніальним озером —
так міцно зо всіх сторін тримає його в своїх руках Англія.

І дійсно — несправедлива назва.

Сортують олівці

ФАБРИКА ЖІНОЧОЇ ПРАЦІ

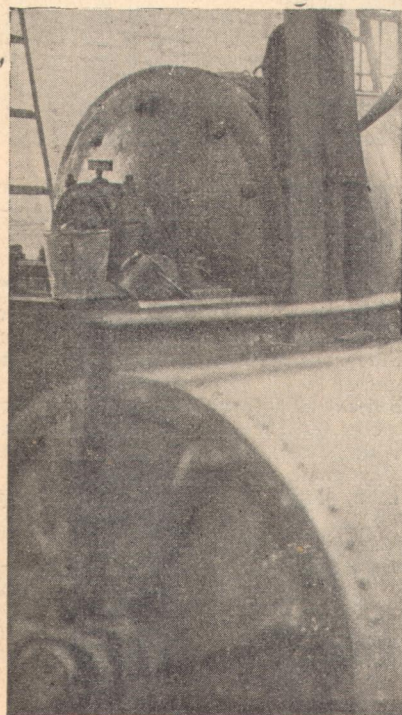
На узбережжі лінійної річки Торець (в Слов'янську) розмістилося величезне сіре місто Слов'янських хемічних заводів.

На правому березі Електросіль і фабрика олівців, на лівому заводи Содовий та Електрон.

Береги річки похилі, засипані снігом, заросли лозою. Життя на березі не видно.

Коли б річка Торець протікала, приміром, через Москву або Ленінград, береги її безумовно були б обкладені камінням, гранітом, забудовані водопроводними трубами, тунелями, а поки що вона мілко засихає і тому саме продовжує перебувати в стані сонному й лінійному.

Навіть заводи на фоні цієї загальної лінії зовні здаються мало живими.

олівцями Мавєвського—невідомо, у всякому разі робітниця працювала по 16 годин на добу. От перший шлях фабрики олівців і її робітниця.

Другий шлях трохи легший, але відповідальніший. Р

Але досить перейти на одного з них, як побачиш, що життя не тільки присутнє, а навіть викинулося саме тут на хемічних заводах.

Особливо це відноситься до фабрики олівців. Це—фабрика нічної праці.

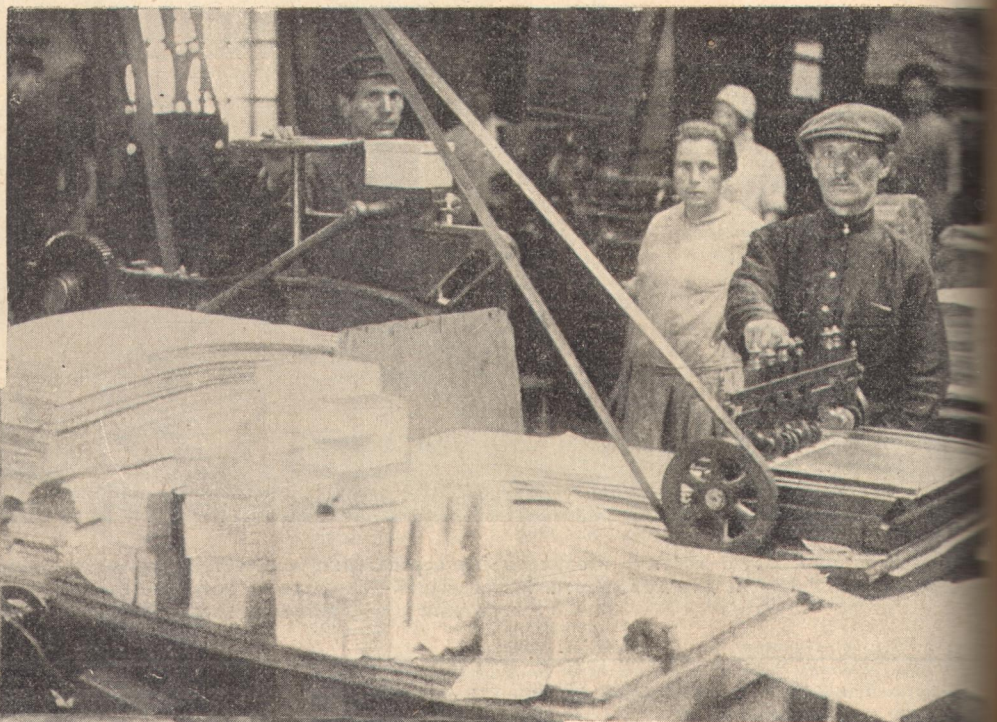
На цій фабриці працюють жінки. Жінка виконує тут те, що ніколи не зміг би зробити чоловік. Фабрика виробляє олівці тавром „Южхімтрест“ хемічні, ні-графітні, рисувальні, кольорові та теслярні.

Шлях слов'янської фабрики олівців, а разом з нею і жінки-робітниця дуже довгий і части важкий.

До імперіалістичної війни фабрика перебувала в Ризі, де працював снік заводу Маєвський, конкурент з Фабером, експлуатуючи безпечною працею жінку латишку, кидав на ринок цілими вагами олівців. Наступ німців, евакуація Риги й фабрика Маєвського перенеслась до Слов'янська.

Робітниця—латишок заміняють робітниця—українки. Цим довелося працювати тяжче, бо тріотом Маєвським кинуте гасло „Фабрику на захист Русі“.

Чи воювали російські салати

Виготовляють коробки для олівців
Ліворуч—графітні барабани

люція, роки руйнації, період відбудови од революційної романтики—спеціальної реконструкції.

Жахливу картину являла собі фабрика в 1921-23 р., коли вона вилізла олівці кустарними станками, що залишилися після Маєвського. Робітниця, простоявши біля станка годин, виходила з фабрики напружена, просіяна хемічними речовинами. Інша приходила додому зовсім

дук, бо розпиловочний відділ був збудований в „ручну“. Скільки пропадало людської енергії та здоров'я. Якою страшенно відстаю, непотрібною, здається тепер, була, тоді механіка виробництва.

Тепер цього немає. Встановлено нові закордонні машини, працю робітниця механізовано. Зараз кожний цех, кожний станок кожн р бітниця спеціалізуються на певні напрями. Так, напр. цех виробляє виключно хімічну масу, другий занятий розпилюванням, третій полірує олівців і нарешті пакувальний відділ закінчує стадію виробництва олівця.

Фабрику олівців у 1926-27 було цілком реконструйовано. Приміщення фабрики були збільшені. З-за кордону приїзнили нові станки. Загальна сума капітальних витрат рівнялась 169406 крб. Вони дали можливість підвищити продукцію 259.690 грос в 1925-26 р. до 333 833 грос в 1927-28 р., тобто більше ніж на 39%. Собівартість піднялась на цьому з 2 крб. 87 коп. до 3 крб. 15 коп. Але це зв'язано зі збільшенням кількості більш дорогих гатунків (хімічних фарбованих) і з разучим поліпшенням якості продукції.

В результаті збиток від реалізації олівців, що рівнявся в 1926-27 р.—30.776 крб., перетворився у 1927-28 р. на 298.759 крб. Прибуток, тобто реальний економічний ефект дорівнювався 329.496 крб.

В 1928-29 р. намічено одержати прибутку 589.000 крб. при собівартості 3 крб. 18 коп.). Витрачено цього року на роботи по збільшенню приміщень фабрики (будівля) та уста-

новку—станків (що прибули з-за кордону) 365.000 крб. Такі результати розвитку фабрики олівців у деякій мірі залежали і від інтенсивної праці робітниць фабрики.

Зокрема робітниця виявляла велику активність в справі раціоналізації фабрики, допомогла охороні праці й техніці

безпеки, в боротьбі з прогулами та невиходом на роботу, в піднесенні продуктивності праці.

Не відстають робітниця фабрики олівців і на громадській роботі.

На фабриці нараховується до 500 робітників, а серед них майже 100—комуністи. Великий профсоюзний актив. Стінгазета і десятки робкорів. 75 членів клубу. Дитячі ясла. Далі йдуть загально-освітні гуртки, школи політграмоти, профкурси і багато інш.

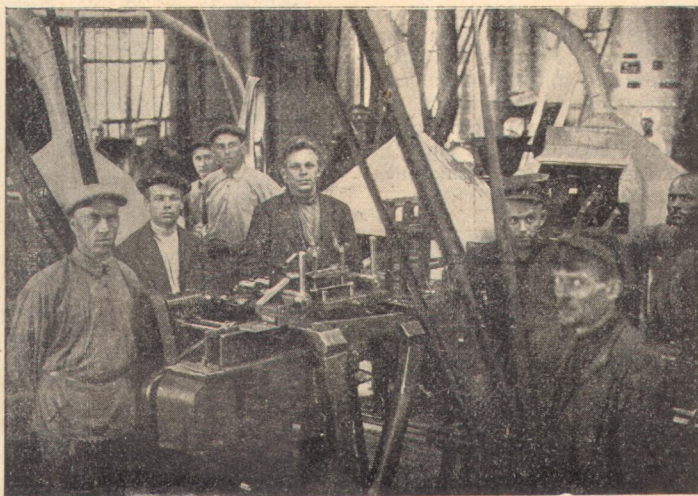
Минулого року робітниця виділила з-поміж себе актив видвиженців. Зараз одна з них виконує обов'язки райжінорга, друга організатор осередків, треті зайняли посади майстрів, четверті через висунання пішли вчитися у ВИШІ. Серед них одна зараз на курсах звідувачів ТНБ. Зараз заводоуправління „Червоний Хемік“ обго-

ворює питання про те, щоб висунути двох робітниць на посаду помішника директора фабрики олівців і на посаду помдиректора содового заводу.

Безумовно, що це висунання робітниця виправдають.

Поміж себе вони мають цілі десятки активісток, що в майбутньому стануть добрими керівниками.

Г. Кириєвський

Обробочний цех. Ліворуч—робітник винахідник тов. Соцький

КОМЕНТАРІ ДО „РОЗЗБРОЄННЯ“

Владарі моря—Англія, Японія й Сполучені штати північної Америки сумлінно виконують умови Вашингтонської конференції.

Як відомо—морська сила країни залежить від кількості військових суден певного типу. На діаграмі графічно подано порівняльне число і тонаж морських суден головного типу в Англії, Японії, та Сполучених Штатах. Слід мати на увазі, що це „офіційні дані“, а вони, як відомо, далеко перевищують реальний стан.

Як англійська, так і японська флотії мають по чотири військових крейсери в достатній мірі сильних. На них гармати великого калібру, але ходять вони так швидко, що далеко позаду лишають ворожі військові судна й уникають отак підводних човнів.

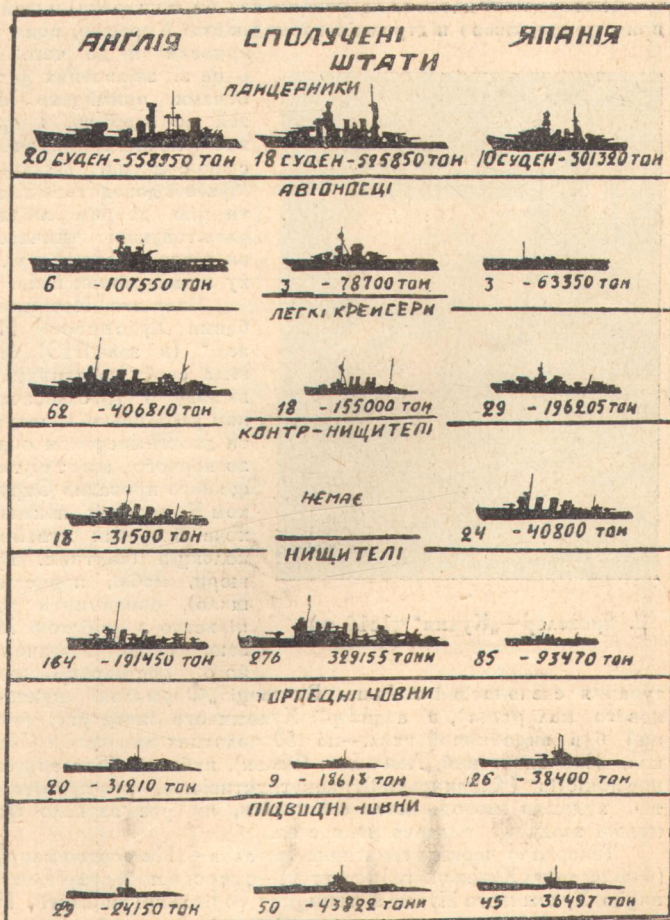
Величезний англійський військовий крейсер „Гуд“ найбільше військоове судно, що будь коли будували. Водомістність його 200 тон, на 7000 тон більше, ніж дозволяв Вашингтонський трактат. Японія має крейсер „Фурутака“ з новим устаткуванням гармат і з швидкістю в 33 вузли.

Англійські авіаносці, крім „Гермеса“ перероблено з трьох військових крейсерів. х швидкість врятовує їх од підводних човнів. Сполучені Штати мають лише два авіаносці, що є велике слово техніки суден цього типу: „Лексингтон“ і „Саутгемптон“.

Легкі крейсери мають величезне значіння для Англії, що збудувала за останній час кілька суден цього типу.

Тепершні легкі крейсери вищого типу мають 8-дюймові гармати—найбільший калібр, що його дозволено за Вашингтонським трактатом. Нищителів у Англії 164, Японії 83, в Сполучених Штатах 33. Крім цього є ще й торпедні човни. Японія збудувала підводні човни нової кращої конструкції. Перевага флотії Англії та Японії турбує Сполучені Штати. Вони хотіли збудувати крейсера з більшим тонажем. Крім цього Сполучені Штати вирішили збільшити кількість підводних човнів для охорони своїх володінь на Далекому Сході.

Як бачимо, всякі конференції про обмеження озброєнь імперіалістичних хижаків не турбують. Вони озброюються, щоб досягти своїх цілей. Вашингтонської конференцією, а також дальші конференції цих норм не збільшать відповідно потреб „збереження миру“?

Діаграма, що показує морські сили Англії, Сполучених Штатів та Японії

ВИСТАВКИ ХУДОЖНЬО-ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ

„Гуляй-музеєм“ став Харківський Художньо-Історичний Музей через цілковиту неможливість що б то не було зі своїх збірок виставити у власнім своїм приміщенні. Це приміщення (кол. Покровський монастир) обивательська легенда характеризує, як „сирі та холодні монастирські льохи, де гинуть твори мистецтва“. Нас всіх, співробітників цього Музею, варт було віддаги під суд, коли б цьому була правда. Але досить погано вже й те, що твори мистецтва довелося нам змостити в цім цілком недостатнім (але теплім, сухім і світлім) приміщенні, недо-

1. Голандська школа XVII ст.—„В корчмі“

статнім настільки, що картини у нас стоять ярусами у стойках, меблі складені на палатях, гравюри та рисунки в ящиках, порцеляна і бронза рядами на полицях, і т. под.

Півторарічні клопоти добути (чи хоч би поширити) музейне приміщення, жваво підтримані громадськістю й пресою, поки не привели ні до чого: ні одне зі звільнених установами приміщень Музей не одержав. І щоб хоч почастіше виконати свою соціальну функцію, Музеєві доводиться ходити по добрим людям, улаштовуючи тимчасові виставки в порожніх улітку помешканнях шкіл.

2. Брекелер—„Кухня“ (1818 р.)

Виставка „Нові придбання Художнього Музею“ (в залі ІНО) ставила своїм завданням, в зв'язку з трьохмісячним української культури та двохтижневим образотворчим мистецтвом, що його провадив Окружком Комсомолу, показати хоча б зразки музейних колекцій (картини, гравюри, меблі, порцеляна, скло), ознайомити суспільство з роботою Музею, щодо збагачення його, реставрації, монтування експонатів і т. інше. Виставці „Формальні шукання нового малярства“, в аудиторії Художнього Інституту, наданий був виробничий ухил,—на 50 полотнах сезаністів (Машков, Кончаловський, Лентулов, Фальк), кубістів (Екстер), експресіоністів (Кандінський), конструктивістів, нео-примітивістів, художня молодь могла слідкувати, як розв'язувало формальні завдання недавнє малярство.

Теперішня чергова тематична виставка—„Мистецтво жанру“ (в майстернях Художнього Інституту)—в спроба побудувати експозицію Художнього Музею з принципу соціальної типології. Мистецтво змінюється в залежності від соціального замовлення—і, в протилежність культовому феодальному, мітологічному

3. Вол. Маковський—„Вибір посагу“ (1897 р.)

абсолютистському—мистецтво буржуазії завжди має товий жанровий ухил. Це положення виставка „Мистецтво жанру“ має розкрити зі співставлення жанристів—голяндців та російських передвижників.

Оборонивши свою батьківщину від Еспанії, голандські купці і на невеличких „кабінетних“ картинах, необхідній оздобі житла, хотять бачити виображення того, що їх цікавить: затишок своїх світлих кімнат, невиваганий рідний побут середньої буржуазії, аристократичні замики буржуазії великої, своє матеріальне багатство,—отари, речі, прикраси. Класовий характер цього мистецтва особливо виражений в створених місцевими художниками на утіху буржуазії карикатурних виображеннях селян—грубих п'яниць зі смішними жестикуляціями (мал. 1).

Сила живописного переживання всього виображуваного, дала славу голандському мистецтву в XVII ст., поступово слабшала в XVIII, XIX ст. уступає місце балакучому анекдотизму, жета при скомканій приблизності форми (мал. 2). Цим, а також спільністю походження від німецького жанру, пізні голандці близько підходять до передвижників.

Буржуазія в Росії 60-х рр.—в значній мірі революційна буржуазія. Це і визначав формулу мистецтва передвижників, що створюють „обличительний“ жанр та образи лиха народу для прикраси багатих буржуазних кватир (ми свідомо зберігаємо в експозиції золочені ліпні рами, що так несподівано контрастують зі змістом картин). Замкнуте колом драматичних, пласких тем (родинний побут, розваги,—напр. мал. 3) мистецтво і велику громадську тематику (революціонери, народодовольці, ходіння в наряд, народолюбна інтелігенція, війна, салдатина) розмінює на жанр,—то сентиментально зворушливий, то гумористичний. І „молодший брат“—селянин з'являється в селянському жанрі передвижників під кутом зору панської гуманності (мал. 4). Було б дуже цікаво обміркувати можливість мистецтва жанру в сучасності: цьому питанню буде присвячено диспут, що організується на виставці. В середині вересня, в зв'язку з осіннім з'їздом Всеукраїнської Наукової Асоціації Сходознавства, Музей влаштує виставку своїх старих збірок—„Мистецтво Сходу“.

Вс. Зуммер

4. Мясоедов—„Посуха“ (1878 р.)

КЛАСИЧНУ ХУДОЖНЮ ЛІТЕРАТУРУ УКРАЇНСЬКИХ ТА СВІТОВИХ ПИСЬМЕННИКІВ МАСАМ ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА ТВОРИ УКРАЇНСЬКИХ ТА СВІТОВИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Леся Українка.—Повне видання творів. За загальною редакцією Б. Якубського. Збірка складається з 10 томів. Вийшло з друку 6 томів. Все видання вийде протягом 1929 р. Передбачається випустити додатково ще 2 томи). Ціна за 10 томів без палітурок—15 крб. 30 коп. В 10 міткалевих палітурках—21 крб. Завдаток—3 крб.

М. Коцюбинський.—Повне видання творів. Редакція тексту Ан. Лебедя. 7 томів. Вийшло з друку 2 томи. Все видання вийде протягом 1929 р. Ціна орієнтаційна: без палітурок—13 крб. В 7 міткалевих палітурках—16 крб. 50 коп. Завдаток—1 крб. 50 коп.

Іван Франко.—Повне видання творів. За редакцією С. Пилипенка та Івана Лизанівського. 29 томів. Вийшло з друку 24 томи. Решта вийде протягом 1929 р. Ціна 34 крб., а в 15 міткалевих палітурках—41 крб. 50 коп. Завдаток—5 крб.

В. Винниченко.—Повне видання творів 22 томи. Все видання вийшло з друку.

Ціна 21 крб., а в 10 міткалевих палітурках—26 крб. Завдаток—3 крб.

Б. Грінченко.—Повне видання творів. За редакцією Марії Грінченкової. 10 томів. Вийшло з друку 6 томів. Решта вийде протягом 1929 р. Ціна 9 крб., а в 5 міткалевих палітурках—11 крб. 50 к. Завдаток 1 крб. 50 к.

М. Гоголь.—Збірка вибраних творів. За редакцією І. Лакізи та П. Филиповича. Стилістична редакція А. Ніковського. 5 томів. Все видання вийде з друку 1929—30 року. Ціна орієнтаційна—10 крб. В 5 міткалевих палітур.—12 крб. 50 к. Завд.—1 крб. 50 к.

Бібліотека сучасного українського письменства.—Серія I—21 том. Все видання вийшло з друку. Ціна 9 крб., в 5 міткалевих палітурках по декілька книжок—11 крб. 50 к.

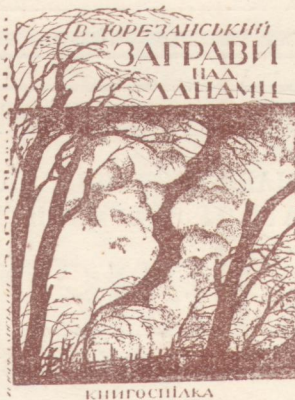
Завдаток 1 крб. 35 коп.

Серія II—22 том. Все видання вийшло з друку.

Ц. 11 крб., 60 к. а в міткалевих палітурках по декілька книжок 14 крб. 60 к. Завдаток—1 крб. 75 коп.

Літературна бібліотека.—Серія I—16 томів. Все видання вийшло з друку.

Ціна 16 крб., в 8 міткалевих палітурках по 2 томи—20 крб. Завдаток—2 крб. 50 коп.

Серія II—13 томів. Все видання вийшло з друку. Ціна 14 крб. В 7 міткалевих палітурках по 2 т. 17 крб. 50 коп. Завдаток—2 крб.

Комплект театральних п'єс.—Серія I—23 книжки. Все видання вийшло з друку.

Ціна 7 крб. 30 коп., в 4 міткалевих палітурках по декілька книжок—9 крб. 30 коп.

Серія II—19 книжок. Все видання вийшло з друку.

Ціна 9 крб., в 5 міткалевих палітурках по декілька книжок—11 крб. 50 коп.

Завдаток—1 крб. 35 коп.

Бібліотека світового письменства—11 томів. Все видання вийшло з друку.

Ціна 13 крб. 75 коп., в 6 міткалевих палітурках по декілька книжок—15 крб. 75 коп. Завдаток—2 крб. 10 коп.

Гі-де-Мопасан.—Повне видання творів. За загальною редакцією проф. С. Савченка. 10 томів. Вийшло з друку 6 томів. Все видання вийде протягом 1929 року.

Ціна в палітурках 19 крб. Завдаток—3 крб.

Герберт Велз (Уельс).—Збірка вибраних творів. За редакцією граф. Калиновича 6 томів.

Все видання вийде протягом 1929—30 року. Ціна орієнтаційна: 10 крб. В 6 міткалевих палітурках 13 крб. Завдаток—1 крб. 50 коп.

Бібліотека дитячої літератури—(Оповідання для дітей).

Серія I—25 книжок.

Всі книжки вийшли з друку.

Ціна без палітурок 2 крб. 10 коп., в 2 палітурках—3 крб. 10 коп.

Завдаток—35 коп.

Сер. II. Молодшого віку—34 книжки. Всі книжки вийшли з друку.

Ціна 11 крб., в 6 міткалевих палітурках по декілька книжок—14 крб. Завдаток—1 крб. 65 коп.

Шкільна бібліотека молоді—30 книжок. Всі книжки вийшли з друку.

Ціна 11 крб. 56 коп., в 6 міткалевих палітурках по декілька книжок 14 крб. 50 коп.

Завдаток—1 крб. 75 коп.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: При передплаті дається завдаток: на решту вартості робиться накладна платня при надсилці книжок.

З бажання передплатників накладна платня може бути одноразова на все видання, яке вийшло з друку, або на декілька томів. Остаточний розрахунок робиться при надсилці останнього тому. При замовленнях зазначити, чи надіслати книжки в палітурках та по скільки томів. Пересилка коштом передплатника.

При замовленні безпосередньо в Головній Конторі „Вісті“ передплатники газети „Вісті“ або журналу „Всесвіт“ одержують 10% знижки з суми, на яку буде зроблено передплату, на вищезазначені твори, в разі надсилки свого адресного ярлика, або № замовлення.

Ті, що не передплачують газету „Вісті“ або журналу „Всесвіт“ при замовленні безпосередньо в Головній К-рі „Вісті“, одержують БЕЗПЛАТНО газету, або журнал, в залежності від їх побажання, на всю суму завдатку.

Передплату приймає Головна К-ра—Харків, вул. К. Лібкнехта № 11, та всі філії ВИДАВНИЦТВА ГАЗЕТИ ВІСТІ „ВУЦВК“.

**В КОЖНІЙ ШКОЛІ, КНИГОЗБІРНІ, ХАТІ-ЧИТАЛЬНІ, В КОЖНОМУ КЛЮБІ,
ГРОМАДСЬКІЙ УСТАНОВІ, СКРІЗЬ, ДЕ ЗБИРАЮТЬСЯ ЛЮДИ, ПОВИННІ БУТИ**

ПОРТРЕТИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

„Альбом портретів українських письменників“, 20 великих портретів письменників-класиків розміром 23 × 35 см., робота художника Ю. Садиленка. До альбому додано біографічні нариси про письменників, написані проф. М. Зеровим. Ціна альбому 2 крб.

ЗАМОВЛЯЙТЕ ПОРТРЕТИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: Великі у фарбах, ціна 20 коп. шт. маленькі у фарбах, ціна 3 коп. шт.
Портрети великі надсилаються не менше, як 5 штук. Маленькі не менше, як 50 штук.

Д-р СЛАВІН „ЗДОРОВЕ ЖИТТЯ“ 3-є видання, лікарський poradник, в книжці багато малюнків, описано всі хвороби й їх лікування водою, сонцем і аптечними ліками, в книжці вміщено розділ про полове життя, аборти та як запобігти вагітності. Ціна 2 крб.

Д. КУЧМА „НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЕВІ“. Методичні зауваження до переведення педагогічного процесу та взірцеві роботи плани для шкіл соціалу 1-го концентру. Видання 3-є перероблено й доповнено, 378 стор. Ціна 3 крб.

Григор САБАЛДИР Великий Практичний СЛОВНИК в палітурці. Переопінієно з 3 крб. на 2 крб. 25 коп. Російсько-Український

В. КОРОЛІВ „СКОТОЛЕЧЕБНИК“ Ветеринарні поради. Видання 3-є, випр. й допов. з малюнк. Ціна 75 коп.

В. НЕСТЕРВОДСЬКИЙ „ПАСІКА“ Підручник пасічництва. Переопінієно з 2 крб. 50 коп. на 1 крб. 25 коп.

Проф. **ОРАЛОВ В. „МАТЬ И ДИТЯ“** Настольная книга для женщин, с 92 рисунк., на русск. языке. Цена 2 рубля 85 коп. и др. **М. З. ШЛАК**

Замовлення надсилайте: м. Київ, вул. Воровського, № 19, Книжекспеду „ВІСТІ ВУЦВК“. Книжки надсилається негайно, без завдатку, післяплатою.

КНИЖЕКСПЕД

ПРОДОВЖЕНО ПЕРЕДПЛАТУ

НА

НА БАГАТОІЛЮСТРОВАННИЙ ЩОМІСЯЧНИЙ
ЖУРНАЛ ЛІВОЇ ФОРМАЦІЇ МИСТЕЦТВ

НА

1929

РІК

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

1929

РІК

За редакцією Михайля Семенка

В КОЖНОМУ НОМЕРІ ПРОЧИТАЄТЕ:

ліві вірші, оповідання, романи, репортажі, памфлети, фейлетони, статті з теорії і практики лівих течій мистецтва: літератури, кіно, малярства, архітектури, театру, побуту й ін. референції й огляди лівого мистецтва, закордону й СРСР і т. ін.

ОДЕРЖУЮТЬ

РІЧНІ ПЕ-

РЕДПЛАТ-

НИКИ

В КОЖНОМУ НОМЕРІ ПОБАЧИТЕ:

репродукції й фото з лівого малярства, архітектури й ін.

БЕЗПЛАТНО

ДОДАТОК

ВЕЛИКИЙ „КОБЗАР“ М. СЕМЕНКА

Ц А ЖУРЛУ: на 12 міс.—7 крб., на 6 міс.—3 крб. 75 коп., на 3 міс.—2 крб., на 1 міс.—70 коп.

Окреме число в роздрібному продажі—75 коп.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМЮТЬ: Сектор періодвидаць ДВУ (Харків, Сергіївська пл., Московські ряди, 1) та уповноважені періодсектору скрізь по Україні.